

IGNASI DE GISPERT I JORDÀ (1911-1998),
ADVOCAT, DEGÀ, ACADÈMIC I HOME D'ESPERANÇA *

per

JOSEP-D. GUÀRDIA I CANELA

Advocat

*President de l'Acadèmia de Jurisprudència
i Legislació de Catalunya*

S'ha apuntat ja a les magnífiques i brillants intervencions que m'han precedit: amb tota probabilitat l'actuació més transcendent de l'Ignasi de Gispert com a advocat, com a Degà i com a acadèmic, fou el II Congrés Jurídic Català, al qual, en el seu discurs inaugural pronunciat en aquesta mateixa Sala el dia 19 d'octubre de 1971 —em ve l'emoció amb el record—, qualificà, amb ressò profètic, de Congrés de la gran esperança. I al fer-ho, no sé si conscientment o inconscientment, crec va traslladar al nom del Congrés el tret que a mi em sembla més distintiu de la seva riquíssima personalitat: l'esperança.

Ignasi de Gispert fou un home —i per tant, un advocat, un acadèmic, un polític— d'esperança. Un home que s'interessà en el per què i per a què vivim, que tingué confiança en el final feliç de la història i que, per això, va voler fer-se present en ella de manera activa, amb aquella força impulsora, estimulante i fonamentada en les seves més íntimes conviccions que fa que el que es desitja assolir sigui ja present a l'inici del treball, encara que no estigui aconseguida la plenitud

* Text de la necrològica acadèmica llegida a la sessió pública i solemne d'homenatge, organitzada conjuntament per l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya i els Col·legis de Notaris, de Registradors de la Propietat i Mercantils i de Procuradors dels Tribunals, que se celebrà al Saló d'Actes del Col·legi d'Advocats el dia 3 de desembre de 1998, amb assistència del Molt Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley, President de la Generalitat, del Molt Honorable Sr. Joan Reventós i Carner, President del Parlament, de l'Eminentíssim i Reverendíssim Sr. Ricard M.ª Carles i Gordó, Cardenal Arquebisbe de Barcelona, de la Honorable Sra. Núria de Gispert Català, Consellera de Justícia, de l'Honorable Sr. Ignasi Farreras i Bochaca, conseller de Treball, de l'Excm. Sr. Guillem Vidal i Andreu, President del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, d'altres autoritats, de la família de Gispert i de nombrosos públics. En la sessió intervingueren també l'Excm. Sr. Jaume Alonso-Cuevillas Sayrol, Degà del Col·legi d'Advocats, l'Excm. Sr. Eugeni Gay Montalvo, ex-Degà del Col·legi, l'Excm. Sr. José-Luis Mezquita del Cacho, Degà del Col·legi Notarial i l'Honorable Sr. Agustí M.ª Bassols i Parés, ex-Conseller de Justícia.

a la que s'ha d'arribar mitjançant l'esforç ininterromput propi i dels que comparteixen els mateixos ideals.

Em pertoca avui recordar alguns aspectes de la seva condició d'home, d'advocat i d'acadèmic. Per no interferir amb els altres intervinents em referiré fonamentalment als aspectes que ells no han tractat i procuraré transmetre, amb consciència del seu risc, totes aquelles experiències personals que tinc gravades al meu esperit com a fruit dels contactes que en molt diversos ordres de la vida vaig tenir amb qui per edat pertanyia a una generació anterior i que, per això, sobre honorar-me amb la seva amistat, va exercir sobre mi la benèfica influència d'un autèntic pare en l'esperit. Respecte de Gispert, per a molts advocats i juristes de la meva generació i següents, es fa veritat aquella dita de que els humans som nans que ens sentim gegants quan pugem sobre les espatlles dels nostres antecessors. La seva figura és, en efecte, gegantina.

* * *

Va néixer a Barcelona el dia 3 de novembre de 1911. En unes delicioses memòries inèdites, que he tingut l'oportunitat de llegir gràcies a la seva estimada família, diu que la seva mare va demanar que s'endarrerís el part per a no néixer el dia de difunts. Els seus pares foren Gustau de Gispert i Serra, advocat si bé no va exercir la professió ja que es dedicà al món de les assegurances, i Maria Jordà i Fages, oriünda de Figueres. Per part paterna, i en la línia Serra, Gispert era besnét de Dorotea Chopitea i de Villota, la gran benefactora d'obres eclesials, d'educació i assistencials, avui en procés de beatificació.

La infantesa d'Ignasi, del Nyanyi familiar, discorre amb normalitat als domicilis dels seus pares, sempre a la dreta de l'Eixample de Barcelona i als diferents llocs on passava els estius, en contacte amb la natura a la que —home còsmic que era— estimà apassionadament. Darnius, Olot, Badalona fins a la seva instal·lació vacacional gairebé definitiva a partir dels set anys a la finca «Can Pongem» de La Palma —una mena de paradís terrenal segons ell diu a les memòries—.

De l'ambient familiar rebé un sòlida formació cristiana. En foren eines privilegiades, la decisió dels seus pares de tenir durant els estius un seminarista que feia de preceptor i guardià en l'ànima i el cos, de l'Ignasi i els seus germans; i d'altra banda, la formació en el Col·legi del Sagrat Cor de Jesús que la Companyia de Jesús erigí (en part mercès a l'ajut de la seva esmentada besàvia) i encara avui té, al carrer de Casp de la nostra Ciutat. La benèfica influència de l'esperit ignasià en el nostre Ignasi semblà aleshores la llavor que fructificà molts anys més tard. Que aquest homenatge tingui efecte el dia en que l'Església celebra la festivitat de Sant Francesc Xavier és, en aquest sentit, una coincidència afortunada.

* * *

Acabà la carrera en quatre cursos als dinou anys. Pensà en fer oposicions a Notaries o Registres, preferentment a aquest darrer cos perquè s'hi podia accedir amb menor edat, i d'aquí la sempre alta consideració que tingué per aquestes dues professions jurídiques que han volgut associar-se a aquest acte. L'any 1932, als 21 anys ingressà al Col·legi d'Advocats de Barcelona. Ben aviat es situà professionalment i al gener de 1936, amb 24 anys, es va casar amb Roser Català i Lloret, de Batea, amb qui festejava des de feia més de sis anys. No es pot entendre la vida de l'Ignasi sense la de la seva esposa, companya entranyable, complement indispensable i amiga de veres: en ella trobà la dona forta que canta poèticament el final del llibre dels Proverbis, aquella en la qual el seu marit confia i de la que rep benestar i no malestar tots els dies de la vida. En definitiva, com apercebérem tots els que més o menys sovint el visitàvem, la mort d'ella fou en gran mesura el desencadenant de la del nostre amic. Diria que en aquest cas la indissolubilitat del matrimoni d'Ignasi i Roser no es trencà ni pel fet de la mort d'ella.

Al poc temps esclatà la guerra civil que l'impactà profundament com a molts dels homes i dones que la visqueren i la patiren. En el discurs del II CJC la va descriure així: «Una llarga i cruenta guerra civil, la que passarà a la història com la guerra del milió de morts, que per a uns fou una guerra santa, una croada i, per als altres, la defensa aferrissada de totes les llibertats. No és arribada encara (deia l'any 1970) l'hora que la història pugui serenament jutjar-la.» Manifestació clara del tarannà alhora lúcid i comprensiu de l'Ignasi que es projectà amb tota fecunditat a l'època i en totes les actuacions del seu Deganat col·legial, que transcendí des d'aquesta casa a la societat civil i política coetània i que li serví també per al període de la seva activitat política.

Retornat a casa, es lliurà en cos i ànima al que ell mateix qualificava de les seves tres grans il·lusions: la família, el despatx i l'esbarjo representat per la cacera. Tingué onze fills dels quals feliçment viuen avui set (Gustau o Riki, Mencha, Roser, Pasqual, Tere, Núria i Ignasi), havent mort a la infantesa dues nenes (Rosarito i M.ª Àfrica), un a l'adolescència (Lluís) i una en plena joventut (M.ª Lourdes). Totes aquelles morts, i especialment aquestes dues darreres, marcaren profundament el pare i constituïren dures proves a la seva esperança que, amb tot, en sortí enfortida.

El despatx funcionava perfectament. En ell tingué sempre la col·laboració del seu germà Antoni. L'extensa relació familiar i personal, els seus grans coneixements jurídics i especialment la seva bonhomia li permeteren encapçalar un dels primers despatxos de la nostra Ciutat. D'aquest fet constitueix per a mi prova definitiva el testimoni entranyable del meu pare, el del meu sogre i també personalment vaig tenir oportunitat de comprovar-ho, primer com a contraris en un plet, més tard en alguns arbitratges, igualment en la defensa que em va encarregar essent Degà dels drets de la vídua d'un company, en altres assumptes i fins i tot en una reclamació d'honoraris d'un comptador-partidor i els seus propis que va

voler que jo portés. Us asseguro que haver estat una vegada advocat de l'Ignasi ha sigut una de les satisfaccions més íntimes de la meua vida professional.

El seu gran esbarjo de sempre fou la cacera, manifestació d'un profund sentit tel·lúric i d'amor a la natura. En aquesta autèntica passió va coincidir amb la d'altres companys de professió i acadèmia i fins i tot jo vaig tenir la joia de poder compartir amb ell, a les per mi tan estimades terres de Lleida, alguna de les seves darreres jornades de caça.

* * *

Correspondria ara parlar de la relació d'Ignasi amb el Col·legi. Ja ho han fet de manera molt encertada el nostre Degà i l'ex-Degà Gay i no els cansaré més sobre el particular. Vull subratllar, no obstant, que Gispert va estimar molt el Col·legi. Va presentar-se alguna vegada a eleccions sense sort. En tot moment col·laborà activament en la vida col·legial i posà les bases —i en aquest sentit podem dir que va ser el fundador— de la que després seria l'Escola de Pràctica Jurídica que du el nom de Roda Ventura. Es, però, l'any 1967 el que marca el que ell mateix va definir com «la gran virada» en l'ordre professional. Com a Diputat primer en la candidatura d'en Manuel Abós es presenta a les eleccions col·legials. Surten elegits i al cap de molt poc temps, mor en Abós i en Gispert queda com a Degà accidental. Fou proclamat Degà sense contrincant el 14 de desembre de 1968. I allí començà l'experiència que ell mateix va qualificar de «més gratificant i enlluernadora».

Tinc el convenciment de que en aquesta activitat fructificà la llavor sembrada en la joventut i que havia germinat amb l'ajut de la pluja fina dels canvis produïts en el si de l'Església i l'abonament constituït per la doctrina (singularment l'encíclica «Pacem in terris» a la que qualificava de breviar i llàntia encesa que anava aclarint poc a poc i refermant tota la seva ideologia) del Papa bo, l'inoblidable Joan XXIII, el retrat del qual, juntament amb el de la seva filla morta vestida de núvia, presidien el seu despatx deganal i, com diu a les Memòries, a ells s'adreçava sol·licitant el seu ajut.

Cal subratllar que el seu Deganat va suposar un gran pas en la línia de l'apertura política de la societat, a través de la defensa dels drets humans, en la qual el nostre Col·legi va tenir un paper tan important. Destaca en aquest camp, la constitució de la Comissió de defensa de la qual fou primer President i a la qual donà el suport precís —sens detriment de corregir les desviacions que entenia es produïen de vegades— en el si del nostre Col·legi i també, des del Consejo General de l'Advocacia, respecte de la de Madrid. El tema dels drets humans constituí el títol d'una conferència de Gil-Robles que com unes posteriors de Tierno, Ruiz Jiménez, Aranguren i Jiménez de Parga, acreditaven el nou rumb del Col·legi. En aquesta mateixa línia cal fer mèrit de les diferents demandes d'amnistia així com de supressió del TOP i de llibertat per als condemnats per aquest Tribu-

nal especial, així com les peticions efectuades amb ocasió del dissortadament famós Consell de Guerra de Burgos de l'hivern de 1970. Constituí un gran èxit personal la sessió d'homenatge a Roda Ventura i les seves intervencions als actes organitzats amb motiu del Congrés de l'A.I.J.A. Potencià l'Escola de Pràctica Jurídica i donà un gran impuls a la *Revista Jurídica de Catalunya*. Vaig tenir la fortuna de formar part en la darrera renovació d'aquella Junta inoblidable de la que, sota el seu Deganat formaven part Segura de Luna, Vilaseca Marcet, Artigas, Mesanza, Plasencia, Abós Janot, Roca Junyent, Gasch, Verde Aldea, Cabré Verdiell, Roig Plans i Valón (abans l'havien acompanyat Abós Agea, Sen, Isern, Bau, Sicart, García Alonso, Buxeda, Raventós, Blajot i Lagarriga). Crec que en una o altra mesura tots vam aprendre dels altres. Jo, el més jove, de tots ells. De l'Ignasi vaig rebre no només el mestratge sinó el model a imitar i l'exemple de vida.

De la seva primera Memòria —acte fonamentalment administratiu i del qual Gispert en féu autèntiques peces literàries— destaca el plantejament, que queda clarament representat en aquestes paraules inicials: «Benvolguts amics i companys: A l'adreçar-me a vosaltres per primera vegada a través d'aquesta Memòria que començo a llegir, m'escau abans de tot, adreçar-vos la meua salutació més cordial i afectuosa. La salutació de l'amic a l'amic. La salutació, una mica temerosa del mandatari que en nom de la Junta de Govern va a retre comptes als seus mandants, de la gestió anual; tenint ben present que la sola justificació d'aquest mandat no pot ser altra que el servei prestat.» En tot, estimar i servir els companys. Heus ací una mostra clara de la manera de ser i d'actuar, del capteniment del Degà Gispert.

Vice-president estatutari, per la seva condició de Degà de Barcelona, del Consejo General de l'Advocacia tingué en ell una participació destacada. Partint sempre de que l'essencial eren els Col·legis i no les superestructures, col·laborà lleialment amb el Consejo però —amicus Plato sed magis amicus veritas—, tingué una actitud decidida a favor de la Comissió de Defensa del Col·legi de Madrid que va donar lloc a la dimissió del President. Fou també President de la Ponència setena del Congrés de l'advocacia de Lleó sobre «Adecuación de la la ley orgánica del Estado de 10 de enero de 1967 a la función jurisdiccional y supresión de las jurisdicciones especiales».

* * *

Gispert acadèmic. Fou proposat el 6 de desembre de 1963 per cobrir la vacant d'Aureli Joaniquet Extremo i fou elegit en la següent sessió del dia 20. Els primers anys foren de participació no protagonista en les tasques corporatives, on, entre altres, desenvolupà el càrrec de Tresorer. La seva contribució més decisiva per la vida acadèmica va ser durant el seu mandat com a Degà col·legial. Apoià al President Condomines i fou molt important la seva intervenció en l'homenatge que se li tributà amb motiu de la seva designació com a President de l'Acadèmia.

El mateix Ignasi a les Memòries diu que es va guanyar una amistat que li va ser molt útil en el desenvolupament del Deganat.

La col·laboració entre Condomines i Gispert es palesà de manera fecunda amb ocasió del II Congrés Jurídic Català. Tingué l'habilitat de reconèixer a Condomines l'exercici honorífic de la Presidència compartida, mentre ell, amb l'ajut inestimable de Josep M.ª Vilaseca i potenciant el treball del grup de joves que ens engrescàrem amb l'esdeveniment, dirigia de fet el Congrés.

Fou fonamental el discurs que pronuncià en la sessió inaugural a la que al començament he fet referència. Tingué l'efecte de moure les consciències i sensibilitats d'un auditori molt variat al qual va convèncer de que el Congrés valia la pena. Enllaçà amb la tradició jurídica catalana, comprenent dins aquesta totes les seves manifestacions, des de les més llunyanes en la història, i per tant menys contestades, fins a les més conservadores de finals del segle passat i les més avançades dutes a terme en el període 1931-1936. Vinculà el desenvolupament del dret català amb el de la llengua pronunciant-se clarament a favor de la seva modernització i adequació a la realitat catalana contemporània. I conclogué amb la manifestació que quedà més impresa a la ment de tots els assistents en dir «que si el passat Congrés fou intitulat el de la llibertat recobrada, aquest nostre II Congrés Jurídic Català ha d'ésser el Congrés de la gran esperança».

És també digna de destacar la seva decisió de suspendre la sessió de cloenda prevista pel 19 de novembre de 1971 al Saló de Cent de l'Ajuntament i el posterior sopar al Palau Nacional pel fet d'haver estat detinguts per motius polítics dos dels congressistes. Així el Congrés es tancà de fet a Lleida amb una emocionant interpretació del Cant de la Senyera a la meravellosa Església de Sant Llorenç.

No fou —no va voler ser-ho— President de l'Acadèmia. Però sempre hi tingué gran influència directa i indirecta. Com a President a ell vaig acudir repetidament en consulta i sempre en vaig sortir il·luminat i enfortit. S'estimava molt l'Acadèmia. I en els seus gairebé trenta-cinc anys d'acadèmic es féu creditor amb escriure de l'homenatge que avui se li ret també per aquest concepte.

* * *

Acabada la tasca al Deganat, Gispert es retira de l'activitat oficial encara que continua al servei dels altres. D'aquest període cal destacar la seva humil i admirable dedicació a la seva formació interna. S'ha parlat ja aquí dels seus estudis de teologia que l'apassionà i il·lusionà com a tot jove d'esperit que es forma en allò que l'interessa (sempre tingué com a inspirador un escrit de Congar sobre «La jeunesse d'âme») i personalment vaig rebre grans efectes benèfics de molts col·loquis mantinguts a propòsit d'aquests temes, sols o amb el comú amic Joan Forner i sempre amb aquells silencis tan eloqüents, mirant de manera assossegada com una descuidada cigarreta, fumador convençut que era, estenia la seva cendra per arreu.

Sovint repetia, perquè l'aplicava a la seva vida, aquella màxima del Llibre dels Exercicis que en l'elegant castellà del segle XVI diu: «Porque no el mucho saber harta y satisface el ánima, mas el sentir y gustar las cosas internamente.» Estudià amb profunditat Rahner s'interessa pels problemes —els misteris diria jo— de la teologia dogmàtica i també pels de la teologia moral. Recordo d'aquells temps la comú participació en uns col·loquis sobre la legislació del divorci civil. I tot això, no sense dificultats, però amb esperança. En una carta que l'Ignasi m'adreçà per a felicitar-me el dia de Sant Josep de 1980 em diu d'una manera que representa molt bé el seu pensament: «M'esvera el veure que hi ha molta gent que viuen pacíficament amb les quatre regles del catecisme; i els hi fa son o bé els hi fa por, endinsar-se en les noves coses; millor dit en la nova teologia. Obeir i callar —per ells— és la regla d'or. ¿Ho creus així tu, que la gent que més o menys fa servir la intel·ligència, en té ben bé prou amb obeir i callar?»

En aquest període és elegit President de la Federació espanyola d'antics alumnes dels Jesuïtes. També en aquest càrrec vaig tenir la fortuna de poder col·laborar amb ell. Va fer una gran tasca però si ho esmento aquí és sobretot per un fet que el marcà profundament: el tracte personal i epistolar que va tenir amb un altre home extraordinari i també d'esperança, Pedro Arrupe, aquell vasc profètic que contribuï decididament a posar al dia l'esperit de la companyia de Jesús i, a la manera que ho féu Loiola al seu temps, a través d'ella, l'esperit de la pròpia Església.

* * *

El seu pas per la política ha estat glossat per qui —a part la seva filla Núria— millor podia fer-ho, l'amic i company en tants àmbits, Agustí Bassols, que el substituï com a conseller de Justícia.

Crec que aquest fou un càrrec no desitjat. Probablement li hauria agradat més culminar la seva carrera en la magistratura judicial. No va poder ser per raons d'edat. El cert és que va acceptar el nomenament per la seva voluntat de servei a Catalunya i a la Justícia i amb la il·lusió i esperança que posava en totes les coses. Deixar de ser conseller no li va doldre i fins i tot li suposà una mena d'alliberament.

En tot cas, des de la solitud i l'escassetat de mitjans del començament, l'obra de Gispert a la Conselleria mereix el respecte, la consideració i l'agraïment de tots els juristes. Impulsà un projecte de llei que després es va incorporar a la gran obra de posada al dia de la Compilació, recollint precisament una de les conclusions del II Congrés Jurídic Català, amb el propòsit de considerar doctrina legal als efectes de cassació, la doctrina dels autors i la jurisprudència del Tribunal de Cassació de Catalunya, propicià l'edició catalana de la Compilació i, com obra fonamental, endegà els treballs per a la seva reforma, mitjançant la consulta a totes les institucions i corporacions jurídiques catalanes i la constitució d'una Comissió que elaborà el que jo vaig anomenar «document de síntesi», sobre la base del qual

amb posterioritat i ja sota la direcció de Bassols es promulgà la llei 13/1984, de 20 de març, amb la finalitat d'integrar en l'ordenament jurídic català el text normatiu, el Preàmbul exclòs, de la venerable Compilació de 1960, adequar-la als principis constitucionals i introduir en ella algunes modificacions exigides per la realitat social i sobre les quals hi havia un ample consens entre els juristes catalans. Per la seva tasca en aquesta funció i per la de tota la seva vida li foren concedides amb tota justícia les màximes condecoracions, la Creu de Sant Jordi i la Gran Creu de l'Orde de Sant Ramon de Penyafort.

* * *

Fins aquí els que em semblen els trets més característics de la rica personalitat humana d'Ignasi de Gispert. És possible, gairebé segur, que no els he pogut recollir tots i que són parcials tal i com vistos des de la meua perspectiva i dels meus contactes amb ell. Són, però i per tant, per a mi, els més íntims.

Ignasi de Gispert fou en vida i és a la memòria de tots, un home bo, un home cabal. Una persona que creia en la dignitat total de l'home i en la causa de la Justícia. Que per això estava disposat a servir, més i sempre més (el magis de la seva formació), amb aquell discerniment del que és bo i el que no ho és, que constitueix principi i fonament de l'actuar humà i que és tan necessari i no sempre fàcil. Amb coratge, abnegació i generositat.

Acabo. Ignasi fou un lector impenitent. De tota classe de literatura, en català, en francès i en castellà. Tingué una especial predilecció per Sant Joan de la Creu. Li agradava repetir unes paraules que confessava sempre l'havien impressionat: «En el atardecer de nuestra vida seremos juzgados por el amor.» Ignasi de Gispert, home de fe, home d'esperança, fou també, com no podia ser d'altra forma, un home d'amor. Per tant és indubtable, en tenim tots la seguretat, que en el judici particular, diví i humà, que segueix la mort de tota persona, en ser jutjat per l'amor, ha rebut —diguem-ho amb paraules de la seva essencial vocació advocacial i forense— «tots els pronunciaments favorables».

Moltes gràcies.